

ASPECTE DEMOGRAFICE PRIVITOARE LA EVREII DIN LOCALITATEA SALVA, JUDEȚUL BISTRIȚA-NĂȘĂUD (1885-1894)

Iuliu-Marius Morariu

Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, România

Abstract: *Using information provided by the civil status registers and birth certificates, from the Department Direction of National Archives from Bistrița, the author tries there to reconstitutes the situation of Jewish people from Salva village, Bistrița-Năsăud County, between 1885 and 1894. There is emphasized the situation of births and deaths, child mortality, demographic increase, gender proportion and s. o. The aim of the research is to bring it back into attention the community of Jewish people from this village, to show its importance, its characteristics, and to highlight the similitudes and differences that existed between the Romanian and Jew people from there. Despite of the lack of documents and of the impossibility of biographic reconstruction, the research brings an important informational contribution and offers the opportunity for new researches that can, of course, with big efforts, and using information provided from documentary sources, published ones, but also oral history, to reconstruct the main points of the history of some important families from Salva, like Zacharovitz or Leib.*

Keywords: Zacharovitz, Leib, commercial activities, birth, deaths, mozaic religion.

În zona Bistriței și a Năsăudului, evreii au fost o prezență constantă și importantă pe toată durata celei de-a doua jumătăți a secolului al XIX-lea și în prima parte a secolului trecut. Destul de numeroși, ei s-au străduit să se adapteze condițiilor locale fără a-și pierde însă identitatea, să se educe și să-și amprenteze prezența în rândurile populației de aici.¹ Prosperitatea pe care unii dintre ei au obținut-o, le-a creat uneori și invidii și neplăceri din partea celorlalte națiuni conlocuitoare, și i-a făcut să fie acuzați, de cele mai multe ori pe nedrept, de cultivarea unor obiceiuri morale vătămătoare în rândurile populației românești,² precum alcoolismul.

Dincolo de aceste acuze, trebuie însă specificat faptul că, de-a lungul timpului, familiile evreiești din arealul geografic investigat s-au străduit să dobândească un statut social apreciabil, fapt consfințit de prezența unor tineri de această naționalitate la Gimnaziul Năsăudean încă

¹ Pentru un tablou general al prezenței evreiești în zonă, a se vedea și: Diana Medan, *Evreii someșeni*, București, Editura Hasefer, 2013.

² O lucrare care ilustrează acest aspect este: Emil Boșca Mălin, *Evreii în Țara Năsăudului*, Brașov, Editura Asociației Scriitorilor și Gazetarilor Năsăudeni, 1943. Ea este, însă, plină de acuze lipsite de obiectivitate, la adresa evreilor năsăudeni.

din primele promoții,³ sau, mai târziu, la liceul românesc din Bistrița,⁴ unde uneori s-au numărat chiar printre fruntașii claselor din care făceau parte.⁵

³ Astfel, de exemplu, în primul raport al școlii, editat în anul școlar 1866-1867, nu se menționează prezența niciunui elev de religie mozaică (***, *Reportu anuale despre Gimnaisiulu romanu greco-catolicu dein Naseudu pentru anulu scolastecu 1866/7*, Gherla, Cu literile tipografiei diocesei greco-catolice, Gherla, 1867, p. 6), situația fiind identică și în anul următor (***, *Reportu anuale despre Gimnaisiulu romanu greco-catolicu dein Naseudu pentru anulu scolastecu 1867/8*, Bistrița, Cu tiparul ereditilor lui J. E. Filsch, Bistrița, 1868, p. 10). Faptul este, însă, explicabil prin aceea că, inițial, școala năsăudeană se dorise o instituție care să se ocupe de educația românilor din satele grănicerești. De altfel, aceasta este cauza pentru care, abia în anul școlar 1868-1869, apare pentru prima dată un elev de naționalitate germană sau maghiară (***, *Reportu anuale despre Gimnaisiulu romanu greco-catolicu dein Naseudu pentru anulu scolastecu 1868/9*, Gherla, Cu literile tipografiei diocesei greco-catolice, Gherla, 1869, p. 10), prezența acestora fiind una modestă și în anul următor (***, *Programa dela Gimnaisiulu romanescu gr. catolecu de in Naseudu Pre anulu scolastecu 1869/70*, Bistrița, Tipografia lui J. E. Filsch, 1870, p. 35). În 1870, vor apărea, însă, aici și câțiva elevi evrei, respectiv 7 în clasa întâi și unul în clasa a doua, fiind, însă, evrei de naționalitate cehă, după cum se specifică în rubricile de inventar (***, „Date statistice despre scola normale principale și de fetițe romana gr. c. dein Naseudu”, în ***, *Programa dela Gimnaisiulu publicu romanescu gr. catolicu de in Naseudu Pre anulu scolastecu 1870/71*, Bistrița, Tipografia lui J. E. Filsch, 1871, p. 58). Ei vor fi, însă, transferați în anul următor, fapt ce va face să lipsească din lista elevilor năsăudeni numele celor de religie mozaică (***, *Programa dela Gimnaisiulu publicu superioare romanescu (grănitariescu) gr. catolicu de in Naseudu Pre anulu scolastecu 1871/72*, Bistrița, Tipografia lui J. E. Filsch, Bistrița, 1872, p. 54). Prezența lor fluctuantă și firavă, se va menține, de altfel, așa pe toată durata deceniului avut în vedere.

⁴ Aici, ei vor beneficia și de un program educațional săptămânal dedicat studiului religiei mozaice, rabinul Friedman Pinkas fiind cel care se va ocupa cu pregătirea lor. ***, „Statutul personal”, în Emil Domide (coordonator), *Anuarul III al Liceului de stat „Al. Odobescu” din Bistrița-anul școlar 1925-1926*, Bistrița, Tipografia lui Gh. Matheiu, 1926, p. 10. Desigur, aproape fiecare clasă avea cel puțin unul sau doi elevi evrei. Astfel, de exemplu, în anul 1925-1926, în școală vor studia 11 evrei (***, „Situația elevilor ordinari la finele anului școlar 1925/26”, în Emil Domide (coordonator), *Anuarul III al Liceului de stat „Al. Odobescu” din Bistrița*, pp. 22-33), în cel următor 15 (***, „Situația elevilor ordinari la finele anului școlar 1926-1927”, în Emil Domide (coordonator), *Anuarul III al Liceului de stat „Al. Odobescu” din Bistrița-anul școlar 1926-1927*, Bistrița, Tipografia lui Gh. Matheiu, 1927, pp. 28-39), în 1927-1928 numărul lor crescând cu încă unul (***, „Situația elevilor ordinari la finele anului școlar 1927/28”, în Emil Domide (coordonator), *Anuarul III al Liceului de stat „Al. Odobescu” din Bistrița-anul școlar 1927-1928*, Bistrița, Tipografia lui Gh. Matheiu, 1928, pp. 20-33), dar revenind ulterior, în 1929, la cifra anterioară (***, „Situația elevilor ordinari la finele anului școlar 1928/29”, în Emil Domide (coordonator), *Anuarul VI al Liceului de stat „Al. Odobescu” din Bistrița-anul școlar 1928-1929*, Bistrița, Tipografia Națională Gh. Matheiu, 1929, pp. 27-37). Ulterior, însă, în anul școlar 1930-1932, numărul evreilor va crește și mai mult, ajungând la 27 (***, „Date statistice despre elevii liceului din anul școlar 1930/31”, în *Anuarul VII-IX al liceului de stat „Al. Odobescu” Bistrița-anul școlar 1930-31 și 1931-32*,

La Salva, localitate pe care o vom avea în vedere în cadrul investigației noastre, numărul lor n-a fost unul foarte mare. Astfel, în cadrul recensământului din anul 1857, din populația totală de 1181 locuitori, numărul evreilor era de 21,⁶ aceștia constituindu-se, însă, în familii înstărite,⁷ în timp ce, la Runcu Salvei, sat aparținător acestei comune, nu se consemna prezența niciunui evreu, cei 829 de locuitori ai satului fiind în întregime români.⁸ E de presupus că numărul lor nu s-a schimbat foarte mult până în anul 1880,⁹ când începem investigația

Bistrița, Tipografia Națională G. Matheiu, 1932, p. 84), procentajul evreilor ajungând uneori chiar la 10% din numărul total de elevi.

⁵ Astfel, de exemplu, în anul școlar 1925-1926, la finele clasei întâi, Weis Carol va fi clasificat ca având purtare foarte bună, frecvența foarte regulată, forma exterioară îngrijită, și va fi promovat cu media generală 6,61, fiind clasat în prima jumătate a clasei, în condițiile în care exigența era una foarte mare (***, „Situția elevilor ordinari la finele anului școlar 1925/26”, p. 23), iar în clasa a V-a, al cărei diriginte era Tiberiu Marcu, elevul Halberg Aron, va finaliza studiile în același an fiind clasificat drept un tânăr cu purtare foarte bună, prezență regulată, aspectul foarte îngrijit, și promovat cu media 7,65, în primii 5 din clasă (***, „Situția elevilor ordinari la finele anului școlar 1925/26”, p. 30). În anul următor, Weis Carol, ajuns în clasa a doua, se va menține în eșantionul reprezentativ al elitelor clasei sale, prmovând cu media 7,18, și fiind al șaselea din clasă (***, „Situția elevilor ordinari la finele anului școlar 1926-1927”, p. 31), la fel ca Lazăr Goldstein din clasa a III-a, care va fi clasat tot al șaselea, absolvind cu media 7,16 (***, „Situția elevilor ordinari la finele anului școlar 1926-1927”, p. 32). Deși în clasa a III-a, media lui Craol Weis va scădea la 6,98, el se va menține și în anul școlar 1927-1928, între primii din clasa sa (***, „Situția elevilor ordinari la finele anului școlar 1927/28”, p. 32), la fel ca și Goldstein, care va absolvi cu media 6,53 (***, „Situția elevilor ordinari la finele anului școlar 1927/28”, p. 33); în anul următor va fi clasat al patrulea din clasă, cu media 6,22 (***, „Situția elevilor ordinari la finele anului școlar 1928/29”, în Emil Domide (coordonator), *Anuarul VI al Liceului de stat „Al. Odobescu” din Bistrița-anul școlar 1928-1929*, Bistrița, Tipografia Națională Gh. Matheiu, 1929, p. 33), pentru ca, în 1929-1930, să termine clasa a VI-a cu media 6,58 (***, „Situția elevilor ordinari la finele anului școlar 1929/30”, în Emil Domide (coordonator), *Anuarul VII al Liceului de stat „Al. Odobescu” din Bistrița-anul școlar 1929-1930*, Bistrița, Tipografia Națională Gh. Matheiu, Bistrița, 1930, p. 36). Situații similare vor mai exista, de asemenea, de-a lungul istoriei acestei școli. Trebuie, însă, specificat faptul că aici, și rata abandonului școlar în rândul evreilor era destul de mare.

⁶ Traian Rotariu (coordonator), *Recensământul din 1857 Transilvania*, ediția a II-a, Cluj-Napoca, Editura Staff, 1997, p. 105.

⁷ Pentru mai multe informații în legătură cu bunurile patrimoniale și nu numai, pe care le dețineau aceștia, a se vedea și: Idem, *Recensământul agricol din 1895. Transilvania*, volum 1, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2003, pp. 86-87.

⁸ Idem, *Recensământul din 1857 Transilvania*, p. 105.

⁹ Pentru mai multe informații cu privire la evoluția demografică a localității, în perioada avută în vedere, a se vedea și: Maxim (Iuliu-Marius) Morariu, „Comuna Salva în perioada 1880-1910. Studiu demografic”, în *Arhiva Someșană*, seria a III-a, număr 13, 2014, pp. 71-76; Vasilica-Augusta Găzdac, „Localitatea Salva (județ Bistrița-Năsăud)

noastră legată de demografia localității, an în care, din nefericire, nu avem o statistică exactă a numărului lor, din pricina absenței unui recensământ. Cu toate acestea, urmărind evoluția demografică, respectiv numărul nașterilor și cel al decesurilor din perioada avută în vedere, putem argumenta această afirmație.

Analizând aceste aspecte, între anii 1885-1894, putem observa existența unui echilibru demografic în ceea ce privește comunitatea evreiască din Salva. Nașterile variază în această perioadă între 1 și 2, singura excepție constituindu-o anul 1894, când se vor înregistra 3 nașteri. Există, de asemenea, o ușoară disproporție între numărul fetelor și cel al băieților, acestea fiind 10 în anii avuți în vedere, iar băieții doar 7, unul dintre ei decedând la 5 luni de la naștere.¹⁰ De asemenea, trebuie spus că sporul natural era unul vizibil pozitiv, cele 17 nașteri fiind dublate doar de 2 decese în acești ani. Așa se face că, în anii 1885 și 1886, se va naște câte o fată, în anul următor și în 1888, vor fi înregistrate 2 nașteri de băieți, anul 1889 aducând din nou o fată, iar între anii 1890-1892, echilibrul dintre sexe fiind realizat datorită faptului că, anual se va înregistra un plus feminin și unul masculin. Anul 1893, va aduce din nou supremația fetelor, prin 2 nașteri de fete, în vreme ce, ultimul an avut în vedere va aduce, pe fondul creșterii demografice un mic dezechilibru în proporția dintre sexe, 2 nașteri fiind de fete, și doar una a unui băiat.

Să vedem, însă, cine au fost cei pe care-i avem în vedere. La 28 decembrie 1885, în familia lui Abraham Leib Zaharovitz și Feutil, din Salva, ambii de religie mozaică, se va naște Chaie Gitil.¹¹ În anul următor, la 2 august, în familia lui Steru Moses și Chaje Golde, ambii de religie iudaică, se va naște fiica Steru Machle,¹² iar la 20 decembrie, tot atunci, comunitatea evreilor sălăuani se va înmulți cu încă un membru, odată cu venirea pe lume a tinerei Zacharovitz Heruvima, fiica lui Zacharovitz Char și Zacharovitz Seim, născută Illsovitz.¹³

Anul 1887, va aduce un spor demografic masculin, prin nașterea lui Lebeqelter Abraham, fiul lui Lebeqelter Mendel și Peacher Cheaje,¹⁴ ambii originari din Salva, la 17 februarie 1887. Bucuria părinților va fi,

între anii 1869- 2002. Studiu demografic”, în *Astra Salvensis*, an II, număr 3, 2014, pp. 76-81; Vasilica Augusta Găzdac, *Salva-monografie istorică, demografică și antropologică*, Cluj-Napoca, Editura Grinta, 2012.

¹⁰ Serviciul Județean Bistrița-Năsăud al Arhivelor Naționale, *Fond Registre parohiale de stare civilă*, registrul nr. 792, f. 16 (în continuare S. J. B. N. A. N.).

¹¹ *Ibidem*, *Fond Registre parohiale de stare civilă*, registrul nr. 788, f. 5.

¹² *Ibidem*, f. 19.

¹³ *Ibidem*, f. 24.

¹⁴ *Ibidem*, f. 34.

însă, de scurtă durată, căci, la cinci luni după naștere, acesta va sucomba.¹⁵ Va fi, însă, singurul caz de mortalitate infantilă ce va marca comunitatea evreiască din localitate care, spre deosebire de cea românească, va cunoaște o rată mult mai mică a acestui fenomen.

Ulterior, la 25 octombrie 1888, în familia lui Hochstalter Geuzou și Hochstalter Jaute, născută Walter, din localitate, se va adăuga un nou membru: Hochstalter Abraham Molbus,¹⁶ aceasta fiind singura naștere din comunitate în acest an. Abia în anul următor, la 6 iunie, ea se va mai înmulți cu un membru, respectiv Lepezelter Gitel, fiica lui Lepezelter Mendel și Iloje Cralser.¹⁷ Anul 1890 va aduce 2 noi membri, pe Markusz Ieute, fiica lui Markusz Salomon și Liberman Ruetel, născută la 7 iunie,¹⁸ și pe Mendelsohn Mihaly, născut la 19 august 1890, fiul lui Mendelsohn Mendel și Sara, născută Marb.¹⁹

Anul 1891, marcat de decesul crâșmăriței Mendelsohn Roz, probabil rudă cu ultimul dintre ei, care va înceta din viață la 1 aprilie, în vârstă de doar 28 de ani, fiind înhumată la Lușca, în vecinătatea Salvei, unde exista o comunitate mai mare de evrei decât aici,²⁰ va cunoaște, de asemenea, și nașterea lui Zacharovitz Foui, la 15 ianuarie 1891. Ea era fiica lui Zacharovitz Lazar și Czili, ambii din Salva.²¹ Tot atunci, comunitatea va crește și cu un membru de sex masculin, Lepczelter Matau, născut la 20 aprilie 1891, fiul lui Lepczelter Mendel și Chajsje.²² În anul 1892, la 20 martie, Zacharovitz Tradel, fiica lui Zacharovitz Abraham Leib și Ieutel,²³ și Mihaly Falub Bar, născut la 20 martie, fiul lui Mihaly Samuel și Chajtse,²⁴ vor marca și ei creșterea demografică a comunității iudaice din localitatea avută în vedere.

Ulterior, în 1893, aceasta va spori odată cu nașterea lui Mihaly Rachel, fiica lui Mihaly Samuel și Foui, care va veni pe lume la 30 septembrie 1893,²⁵ și cea a lui Zacharovitz Degma, fiica lui Zacharovitz Suzar și Czilli, născută tot în aceeași dată,²⁶ numărul lor fiind completat,

¹⁵ *Ibidem*, Fond Registre parohiale de stare civilă, registrul nr. 792, f. 16.

¹⁶ *Ibidem*, Fond Registre parohiale de stare civilă, registrul nr. 788, f. 46.

¹⁷ *Ibidem*, f. 52.

¹⁸ *Ibidem*, f. 64.

¹⁹ *Ibidem*, f. 65.

²⁰ *Ibidem*, Fond Registre parohiale de stare civilă, registrul nr. 792, f. 29.

²¹ *Ibidem*, Fond Registre parohiale de stare civilă, registrul nr. 788, f. 71.

²² *Ibidem*, f. 74.

²³ *Ibidem*, f. 86.

²⁴ *Ibidem*, f. 86.

²⁵ *Ibidem*, f. 105.

²⁶ *Ibidem*, f. 106.

în data de 4 februarie a anului următor, de apariția lui Zacharovitz Hindel, fiica lui Zacharovitz Leib și Jeute,²⁷ la 22 februarie, de nașterea lui Steru Chapcse, fiica lui Steru Moses și Golde,²⁸ și la 28 aprilie, de cea a lui Mugur Mendel Volf, fiul lui Murug Izig și Vieder Reize.²⁹

Din nefericire, lipsa unor informații biografice mai ample nu ne permit restituirea întregă a poveștilor lor de viață, și nici verificarea și prezentarea unei liste a celor care au decedat în diferite lagăre, sau a urmașilor lor care au avut de suferit în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, deși în baza de date yadwashem³⁰ apar nume precum cele enunțate, ca fiind localnici ai Salvei, însă, întrucât nu exista o foarte mare diversitate onomastică, e dificil de stabilit cu precizie dacă este vorba despre ei acolo sau nu. Cu toate acestea, știm că, și după perioada investigată, prezența evreiască în Salva a fost una constantă, în timpul Primului Război Mondial, mai mulți tineri evrei fiind, de exemplu, înregistrați în rândurile elevilor Gimnaziului Grâniceresc Năsăudean.³¹ În plus, în mentalitatea vârstnicilor localității, imaginea crâșmarului Leib și a altor semeni ai săi e încă vie, estompându-se, puțin câte puțin, odată cu trecerea timpului și decesul vârstnicilor localității, care l-au cunoscut și au interacționat cu el.

De aceea, ne-am propus ca în paginile acestei modeste cercetări, să semnalăm existența și prezența lor aici, să evidențiem anumite aspecte demografice în perioada avută în vedere și să arătăm că, deși s-au străduit să se adapteze locului în care au viețuit, evreii sălăuani nu s-au deșradăcinat, faptul fiind dovedit atât de confesiunea mozaică a tuturor celor pomeniți, cât și de numele pe care aceștia le dădeau copiilor lor, greu de confundat cu cele românești. În plus, ar mai fi de semnalat faptul că, spre deosebire de comunitatea românească de aici, cea a evreilor cunoaște, în perioada avută în vedere, o rată mult mai mică a deceselor

²⁷ *Ibidem*, f. 110.

²⁸ *Ibidem*, f. 111.

²⁹ *Ibidem*, f. 114.

³⁰ Cf. <http://yvng.yadvashem.org>, consultat la data de 12.VIII.2017.

³¹ Cf. Iuliu-Marius Morariu, „Elevi sălăuani la Gimnaziul Grâniceresc Năsăudean în timpul Primului Război Mondial”, în *Astra Salvensis*, an IV, număr 8, 2016, pp. 139-146. Este vorba despre: Berger Iosif Leib, elev în clasa I în anul școlar 1914-1915 (Ioan Gheție (coordonator), *Raportul al LII-lea despre Gimnaziul superior fundațional din Năsăud pentru anul școlar 1914-15*, Bistrița, Tipografia G. Matheiu, 1915, p. 84), care va rămâne repetent în acel an (Ioan Gheție (coordonator), *Raportul al LIII-lea despre gimnaziul superior fundațional din Naszod-Năsăud pentru anul școlar 1915-1916*, Bistrița, Tipografia G. Matheiu, 1916, p. 68), și Zacharovics Izidor, care va intra în clasa întâi în anul următor (*Ibidem*, p. 68). Din nefericire, însă, niciunul dintre ei nu se va remarca printr-o prestață aparte și rezultate deosebite la învățătură.

Astra Salvensis, an VI, număr 11, 2018

infantile, dar și lipsa copiilor din flori/ilegitimi, fapt ce denotă o morală a familiei bine încheată și implementată.

ANEXE DOCUMENTARE

Anexa 1

Lista evreilor sălăuani decedați între 1885-1894

- 1) Lebzelter Abraham, decedat în anul 1887, la vârsta de 5 luni.
- 2) Mendelshon Roz, crâșmăriță, decedată la 1 aprilie 1891, în vârstă de 28 de ani și înhumată în Lușca.

Sursă: S. J. B. N. A. N., *Fond Registre parohiale de stare civilă*, registrul nr. 792, f. 16, f. 29.

Anexa 2

Lista evreilor sălăuani născuți între anii 1885-1894

Nr. crt.	Nume și prenume	Părinții	Data nașterii	Sexul	Alte informații
1.	Chaie Gitil	Abraham Leib Zaharovitz și Feutil	28. 12. 1885	feminin	religie mozaică
2.	Steru Machle	Steru Moses și Chaje Golde	02. 08. 1886	feminin	religie mozaică
3.	Zacharovitz Heruvima	Zacharoviț Char și Zacharovitz Seim, născută Illsovitz	20. 12. 1886	feminin	religie mozaică
4.	Lebeqelter Abraham	Lebeqelter Mendel și Pecher Cheaje	14. 11. 1887	masculin	religie mozaică, decedat la 5 luni de la naștere
5.	Hochstalter Abraham	Hochstalter Geuzou și	25. 10. 1888	masculin	religie mozaică

	Molbus	Hochstalter Jaute, născută Walter			
6.	Lepezelter Gitel	Lepezelter Mendel și Iloje Cralser	06. 06. 1889	feminin	religie mozaică
7.	Markusz Jeute	Markusz Salomon și Liberman Ruetel	07. 06. 1890	feminin	religie mozaică
8.	Mendelsohn Mihaly	Mendelsohn Mendel și Sara, născută Marb	19. 08. 1890	masculin	religie mozaică
9.	Zacharovitz Foui	Zacharovitz Lazar și Czili	15. 01. 1891	feminin	religie mozaică
10.	Lepczelter Matau	Lepczelter Mendel și Chajsje	20. 04. 1891	masculin	religie mozaică
11.	Zacharovitz Tradel	Zacharovitz Abraham Leib și Jeutel	20. 03. 1892	feminin	religie mozaică
12.	Mihaly Falub Bar	Mihalyi Samuel și Chajtse	20. 03. 1892	masculin	religie mozaică
13.	Mihalyi Rachel	Mihaly Samuel și Foui	30. 09. 1893	feminin	religie mozaică
14.	Zacharovitz Degma	Zacharovitz Suzar și Czilli	30. 09. 1893	feminin	religie mozaică
15.	Zacharovitz Hindel	Zacharovitz Leib și Jeute	04. 02. 1894	feminin	religie mozaică
16.	Steru Chapcse	Steru Moses și Golde	22. 02. 1894	feminin	religie mozaică
17.	Mugur	Mugur Izig	28. 04.	masculin	religie

	Mendel Volf	și Vieder Reize	1894		mozaică
--	-------------	--------------------	------	--	---------

Sursă: S. J. B. N. A. N., *Fond Registre parohiale de stare civilă*, registrul nr. 788, f. 5-114.